

6.6- Одам бошини елка қисми билан ишлаш

Бу вазифани амалга оширишда қиёфачини танланганлигига боғлиқ бўлади. Қиёфачини танлашда унинг ўзига хослиги, характери, юз деталларининг аниқлиги ва пластикаси қизиқарли бўлиши зарур. Қўйилмани қўйишда ёруғлик тушишини шундай қўйиш керакки, унинг ўзига хос томонларини; қомат ҳолати ва бошнинг гавдага нисбатан бурилиши, эгилиши ҳолатлари аниқ кўрсатилиши шарт.

30 – расмда одам боши елка қисми билан рангтасвири кўрсатилган. Елка қисми билан боғлиқлигини кўрсатиш асосий мақсад қилиб олинган. Елкага нисбатан бошни кўрсатиш ва бўйин қисми қандай боғлиқлигини амалга ошириш бажарилган. Бунда одам бошининг ҳолати, бўйиннинг гавла билан бирлашишига катта эътибор берилади ва талабларга биноан басқичма-басқич бажарилади.

Қўйилмани қўйишда қиёфачининг табиий ҳолатини аниқлаб, унинг ўзи одатдаги ҳолатидан фойдаланиб қўйишга ҳаракат қилиш керак. Қизиқарли ва яхши қўйилган қўйилма талабалар томонидан ихлос билан ишланиб, вазифани бажаришда яхши натижага эришишни таъминлайди. Қиёфачининг либоси бошни елка билан ишлашда чалғитмаслиги, ҳалақит бермаслиги, қомат шакллари яхши кўринишини таъминлаши керак.

Агар одам қомати оч тусдаги фонда бўлса, унинг силуэти характерига катта эътибор бериш вазифанинг мувоффақиятини таъминлашда муҳим воситалардан биридир. (30 – расм).

Вазифани бажаришга киришишдан олдин қиёфачидан қоралама ёки этюд ишлаб уни ўрганиш рангтасвирда катта ёрдам беради. Рангтасвир ишлашнинг бошидан бош қурилишини ва бўйин, елка ҳолатига диққат қаратилиб, қиёфачининг характерли деталларига урғу берилади.

Буюк рассомларнинг портрет асарларини синчиклаб ўрганиш мумкин. Масалан рассом Гольбейн портретларидан бирида катта кўзлар, иккинчисида кенг ва оғир пастки жағлар, учунчисида ўткир узун бурунли инсонларни

30 - расм. Аёл бошини елкаси билан ишланган рангтасвири.

кўрамиз. Рассом инсонни тасвирлар экан, умумий чехра шакллари орасидан характерли, ўзига хос деталларни топа олган. Одам бошини ишлашда муҳим қисмларини ажратиб ҳар хил даражада тасвирлаш муҳим рол ўйнайди. Масалан, Чистяков портрети ишлаш ҳақида шундай дейди. - “Кўз ва кўз

қорачиғини диққат билан аниқ, тириқдай жонли ишланг, бурун ва лабларни ҳам пухта ишланг, қолганларини бироз юмшоқроқ ишланг”. Буни “Одам боши елкаси билан” қўйилмасига татбиқ қилиб, бош қисми ва гавдани аниқ ишлаш лозим, либосни эса эркинроқ ишлаш мумкин.

Одам бошини ишлашда кўз муҳим аҳамиятга эга. У ҳам чехрада катта аҳамиятга эга бўлиб, бетакрор индивидуал характерлидир. Кўз орқали ёшни, характерни очиб берилади. Инсон характерини жозибали очиб беришда кўз қарашлири ҳолатига ҳам боғлиқ. В.Серов, А.Абдуллаев, Р.Ахмедов портретлари талабалар учун курс вазифасини бажаришига мисол бўлаолади.

Одам боши елка қисми билан рангтасвирини ишлаш босқичлари:

- 1. Одам бошини елка қисми билан матога чизматасвир ёрдамида жойлаштириш;*
- 2. Одам бошини елка қисми билан қўйилма ҳолатини аниқлаш;*
- 3. Одам бошини елка қисми шаклларини енгил чизиқларда ишлаш;*
- 4. Одам бошини елка қисми билан енгил чизиқларда перспектив ҳолатини аниқлаш;*
- 5. Одам боши юз тузулиши нисбатларини аниқлаш;*
- 6. Одам боши елка қисминини енгил ранг ечимини аниқлаб ишлаш;*
- 7. Одам бошини елка қисми билан қўйилмасида колоритини сақлаган ҳолда ишлаб якунлаш;*